

Petak, 31. januar 2003.
Svedok C-013
Svedok Čarls Kiruđa (Charles Kirudja)
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio Sudu
Početak u 9.05 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej (May) ...

SUDIJA MEJ: Mikrofon.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Želeo bih da stavim primedbu, jer juče nisam znao o čemu se radi u vezi sa ovim svedokom. Mislim da je to samo jedan izgovor za promenu redosleda svedoka. To želim da ostane zabeleženo, jer je taj svedok o kome je juče bilo reči dobio zaštitu pre samo nekoliko dana.

SUDIJA MEJ: Ne, ne. Samo trenutak. Mi smo usred unakrsnog ispitivanja ovog svedoka i vi ste do sada trebali da shvatite da ako svedok svedoči, to ne treba prekidati osim ako je reč o nekom relevantnom delu njegovog svedočenja na koji se ulaže prigovor. Mi ćemo se vratiti na ovu drugu temu kada završimo sa ovim svedokom i onda možemo da se bavimo redosledom svedoka, sledećim svedokom i bilo kojom drugom temom koju želite da pokrenemo, ali dajte da sada završimo sa vašim unakrsnim ispitivanjem ovog svedoka.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej, imao sam u vidu da je ova tema pokrenuta upravo u sred unakrsnog ispitivanja od strane gospodina Najsa (Nice) pa sam smatrao da mogu da je završim. Gospodine C-013,

vi ste govorili o zatvorima i koliko ja razumem, vi ništa niste znali, ni ko je u zatvoru, ni koliko ih ima, ni kakvi su uslovi, ništa vam nije poznato o tome. Je li tako?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Moglo bi se tako reći.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Moglo bi se tako reći, je li, ali znate da su bili.

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Jesu li u tim zatvorima bili i Srbi i Hrvati, kriminalci razni po raznim osnovama uhapšeni zbog sukoba sa zakonom? I svih drugih nacionalnosti koje žive na tim prostorima.

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači, svi su bili. Dobro, pošto niste imali nikakve veze sa zatvorima, kako se desilo da ste pustili neke ljude iz zatvora zbog čega ste, kažete, imali problema?

TUŽILAC UERC-RECLAF: Časni Sude, o tom pitanju se raspravljalo na privatnoj sednici.

SUDIJA MEJ: Da, preći ćemo na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

SUDIJA MEJ: Sada smo na javnoj sednici. Gospodine Kej (Kay), izvolite.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ako pogledamo dokazni predmet 375, tabulator 1, prvo pismo i ako pogledate stranu 8 izjave na engleskom jeziku ovog svedoka, srednji paragraf, gospodine C-013, kada ste juče svedočili rekli ste da je čovek koji je došao do vas da bi sa vama razgovarao o događajima u zatvoru i koji vam je dao ovo pismo, a zatim sa vama razgovarao o tome, vi ste rekli da je to bio jedan čovek. Je li to tačno?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Ne sećam se tačno odgovora, mislim ne jedan čovek, nego ja sam znao ko je taj čovek, Željko Čizmić, komandir stanice milicije u Dalju.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Molim vas odgovorite na moje pitanje. Juče ste nam rekli da je on sa vama raspravljao o pismu kada se sreo sa vama. Da li je to tačno?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Ja zaista nisam razumio postavljeno pitanje. Da li mislite na tog čoveka što sam malo prije spomenuo?

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ja mislim na tog čoveka.

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Možete li onda da objasnite zašto u vašoj izjavi, kada pominjete da je taj čovek došao u vašu kancelariju i dao vam to pismo da bi ga prosledili ministru, vi ste rekli: "Bez da mi je išta rekao o sadržaju koverta otišao je iz moje kancelarije"?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Da, u kovertu tad, tog trenutka, nisam znao šta se nalazi. To je istina, ali smo onda imali samo kratak razgovor, nešto se dogodilo. Bio je taj i taj i on je izašao napolje iz kancelarije i onda su učinili to i to.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ako je to vaš odgovor, možete li onda takođe da objasnite zašto ste u svojoj izjavi rekli: "Na kraju sam je otvorio i u njoj našao dokument. Kad sam ga pročitao, shvatio sam da se odnosi na vrlo ozbiljan incident". To čitanje dokumenta je bilo nešto kasnije, je li tako?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Možete li onda da objasnite razlike u vašim pričama pred ovim Sudom?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Ja sam prije nekoliko dana objasnio da je ovo, ovaj dokumenat da je dan prije četiri godine i da nakon dolaska ovdje, da su mi mnoge stvari došle u sjećanje i mnoge stvari sam htio da dopunim i možda je samo to ta razlika i ništa drugo.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Kada se pogleda ovaj dokument, a mislim da vi pod tim mislite na izjavu, ona je data tokom dva dana, 16. i 17. maja 1999. godine, a to je bilo bliže vremenu u kojem su se desili ovi događaji. Zar nije bilo više izgleda da to bude tačnije, da bude tačnija priča o onome šta se desilo?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Ja uopšte ne vidim nekih velikih razlika i u jednoj i u drugoj priči. Uglavnom je to ono što je trebalo da bude i ono što

se dogodilo. Sad, da li je ta osoba meni tog trenutka nešto rekla ili nije, pa sam se ja kasnije sjetio, mislim da je to nebitno.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: To je na drugima da procene. Ja vam dajem mogućnost da ovo objasnite, jer ovaj dokument i njegovo značenje je nešto šta je optuženi osporavao. Da li to shvatate? I mora da se provjeri da li vi govorite istinu. Da li to shvatate?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Ja razumijem i shvatam.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: U stvari ova izjava ide dalje i kaže, sad sam na strani 9, da se vaš razgovor sa čovekom po imenu Čizmić odigrao pošto ste otvorili pismo. Nekoliko dana kasnije, a ne pre nego što ste dobili pismo.

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Ja i jesam to rekao, da sam vrlo kratko razgovarao, možda nekoliko sekundi tada, a razgovor je kasnije bio.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ako se pogleda pismo na kojem je datum 23. septembar, da li možemo da smatramo da su kopije ovog pisma poslate na druga mesta? Nemojte da identifikujete ta mesta.

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Da, možemo.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: A sada da pogledamo pismo broj 2. Za ovo pismo ste rekli da ga niste nikada ranije videli, to ste rekli prilikom vašeg jučerašnjeg svedočenja. Je li to tako?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Da, znam o kojem je pismu riječ, ali ga nikad nisam vidio.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ako pogledamo ovo pismo, vaše svedočenje je bilo da ste vi ustvari trebali da dobijete kopiju ovog pisma. Da li je to tačno?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Da, tačno je.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da li ste u mogućnosti da nam date bilo kakvo objašnjenje u vezi sa tim zašto je ova službena beleška otkucana za vas, vi ste navedeni kao prva osoba koja je to trebala da primi, a niste ga dobili? Možete li da nam date bilo kakvo objašnjenje zašto ga vi niste dobili?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Zaista ne mogu, zaista ne mogu da dam objašnjenje zašto nisam dobio to pismo.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ako pogledamo ovaj izveštaj, ovu belešku, da li se na njemu kaže ko je načinio ovu belešku?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ko je identifikovan kao osoba koja je napisala ovu belešku? Možete li da nam to pokažete ili kažete?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Mogu. Znači to je bio Čizmić Željko, komandir stanice milicije Dalj.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ovde piše da je, odnosno vidi se da je on potpisao taj izveštaj, odnosno tu belešku, ali ne piše da je on napisao tu belešku ili da je on obavio razgovore koji su opisani u ovoj belešci. Je li to tačno?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Onda ću vam objasniti ulogu komandira milicije, da bih vam mogao odgovoriti na ovo pitanje.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da li je potrebno da zbog toga pređemo na privatnu sednicu ili to možete da učinite i na javnoj sednici?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Mogu i na javnoj.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Hvala. Ako možete, molim vas ukratko nam to objasnite.

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Znači, ukratko. Komandir ili komandiri milicija ne sačinjavaju ovakve zabilješke. To rade operativni radnici koji su zaduženi za taj dio posla. Komandir ih šalje, upućuje na teren da utvrde određene radnje i događaje i da mu se onda dostavi šta je po tom učinjeno. On ima pravo da jednom od operativaca dozvoli i naredi da napiše šta je napravljeno, a on se može samo potpisati na takvu zabilješku.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Hvala. Imam još jedno pitanje u vezi sa tim, ako bismo mogli da pređemo na stranu 5 izjave, gornji paragraf. Kada ste davali svoju izjavu, kada ste ovde svedočili, gospodine C-013, rekli ste nam da ste išli u Beograd da biste, između ostalog, nabavili i oružje, i izneli ste detalje o tome i o donošenju tog oružja natrag. Možete li da nam objasnite očiglednu kontradikciju, protivrečnost u vašoj izjavi u kojoj se kaže da je u vreme kada ste prikupljali tu opremu, oprema za miliciju bila dostavljena iz Srbije? I vi ste pozvani kući da bi došli i da bi preuzeli tu opremu i vi ste odvezli kamionom tu opremu u vašu kancelariju, tamo ste je ostavili i sledećeg jutra ste podelili tu opremu.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Časni Sude.

SUDIJA MEJ: Da.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Mislim da treba da pređemo na privatnu sednicu, jer se sada dotičemo mnogih detalja ...

SUDIJA MEJ: Da.

(privatna sednica)

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC UERC-RECLAF

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Gospodine C-013, vratila bih se na vašu izjavu i to na poslednji pasus na strani 10, i htela bih da vas citiram. Vi ovde kažete: "Takođe bih hteo da izjavim da posedujem više informacija direktno vezanih za zločine počinjene na teritoriji Istočne Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema. Ove informacije bi, ukoliko procure, mogle da ugroze moj život. Zbog toga ja nisam spreman, niti sam u mogućnosti da o tome razgovaram sa istražiteljima u ovom trenutku". Tada kada ste davali ovu izjavu, da li ste osećali strah i da li zbog toga niste rekli sve što znate?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Da, u to vreme ... *(izbrisano po nalogu Pretresnog veća)* ...

TUŽILAC UERC-RECLAF: Dozvolite mi da vas zaustavim. Časni Sude, mislim da treba da pređemo na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Gospodin Milošević vam je sugerisao da je srpski MUP samo asistirao vlastima SAO u formiranju civilne policije, kako bi se sprečila pljačka. Ako sam vas ja dobro shvatila, pljačku su vršile snage TO i Arkan. Da li je MUP Srbije naoružao Teritorijalnu obranu i ljude koji su vršili pljačku?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Da, jeste.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: A specijalne snage koje su došle sa Zavišićem, da li su vam one ikada pomogle da sprečite pljačku?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Ne, oni su radili samostalno, ja ni dan danas ne znam njihov domen posla.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Da li su vojne vlasti i osobe kao što su Zavišić, Ante Kostić, Badža, da li su vam ikada pomogli u vašim civilnim dužnostima i sprečili pljačku? Stvarno vam pomogli?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Slobodno mogu da kažem ne.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Gospodin Milošević je sa vama razgovarao i o osobi po imenu Dokmanović. Vi ste rekli da je on u aprilu i maju posetio gospodina Miloševića i da vam je pričao o tome. Recite nam na koju ste tačno godinu mislili, i recite nam takođe kada vam je gospodin Dokmanović ispričao o tim posetama?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Godina je 1991., a ja sam Dokmanovića mnogo puta viđao na sastancima TO, četvrti, peti, šesti mesec i tako da je on svaki puta iznosio gde je bio, šta je radio, kao i ciljeve na tom dijelu područja.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Takođe ste spomenuli osobu po imenu Taška. Rekli ste da je i on išao da vidi Miloševića. Je li vam to Taška sam rekao ili ste to saznali na neki drugi način? I recite nam o kojem vremenskom periodu govorimo?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Govorimo o istom periodu kao što se spominje i Dokmanović osim, moram se tu malo korigirati, to je bilo četvrti i peti mesec, jer kao što znate, ja sam iz Bobote otišao krajem petog meseca, polovinom petog meseca. U to vreme već Tašak je svakih nekoliko dana odlazio u Beograd, otud se vraćao i govorio da je bio sa gospodinom Miloševićem.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Gospodin Milošević vas je pitao da li ste pobešli iz tog područja i vi ste rekli da ste zapravo bili proterani. Želela bih da ustanovimo na šta tačno mislite kada koristite reč "proterani". Da li ste napustili to područje zato što ste strahovali da ćete biti ubijeni ili da će vam biti naudeno?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Da, dobro ste rekli.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Vi ste sa gospodinom Miloševićem takođe razgovarali i o sudbini hrvatskog stanovništva u Dalju i okolini Dalja. Kada vam je gospodin Milošević izneo tvrdnju da hrvatsko stanovništvo nije bilo proterano nego da se jednostavno povuklo, vi ste rekli da se sa time ne slažete i rekli ste da je bilo mnogo slučajeva da su pripadnici Teritorijalne odbrane ulazili u kuće i terali iz njih ljude. Hajde da to sada razjasnimo. Da li je hrvatsko stanovništvo ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, imam prigovor.

SUDIJA MEJ: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: U unakrsnom ispitivanju ja sam predočio svedoku njegovu izjavu u kojoj doslovce piše, mogu i da je potražim, pa da je pročitam, da Hrvati koji su ostali u Dalju posle oslobađanja Dalja nisu imali nikakve probleme. I tražio sam da on to potvrdi, pa je on posle menjao svoj iskaz. Prema tome, ja mu nisam izneo tvrdnju, nego sam mu citirao ono što je on sam rekao, da hrvatsko stanovništvo tamo nije imalo problema.

SUDIJA MEJ: Možemo da pronađemo izjavu svedoka i možemo to da vidimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Na strani 5, drugi pasus piše, i to sam mu i citirao: "Hrvati koji su ostali u selu u to vrijeme nisu imali ozbiljnih problema". I to je potpuno kontradiktorno sa njegovim odgovorom na pitanje u glavnom ispitivanju prekjuche, da li su svi Hrvati napustili Dalj. On je rekao svi, da su svi proterani iz Dalja, a u ...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, izneli ste tvrdnju, shvatili smo šta ste želeli da kažete. U redu, pronaći ćemo to, pogledaćemo izjavu, a onda će biti na nama da odlučimo o tome šta to sve znači. Zastupnik Tužilaštva ima pravo da razjasni situaciju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospođa sa druge strane ispituje svedoka navodeći njegovu tvrdnju kao moju tvrdnju.

SUDIJA MEJ: Čuli smo šta ste rekli. Izvolite nastaviti, gospođu Uerc-Reclaf (Uertz-Retzlaff).

TUŽILAC UERC-RECLAF: Časni Sude, ja nisam pogrešno citirala optuženog. To je upravo tvrdnja koju je on izneo svedoku.

SUDIJA MEJ: Ali hajde da sada ne trošimo vreme na to.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: U redu. Želim da razjasnimo sledeće. Gospodine, vi ste rekli da su Hrvate terali iz njihovih kuća. Ko je to radio i u kakvim razmerama se to dešavalo?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: To su radili pripadnici TO i sami građani između sebe. Sjećam se dobro da sam to i u prvoj izjavi tako rekao, komšija sa komšijom, i dobro se sjećam da sam rekao da je to isto to veče prikazivano na televiziji. Prema tome, postoje video zapisi u vezi toga.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Da li se to dogodilo za vreme ili posle napada ili i u jedno i u drugo vreme?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Nakon, nakon. To se radilo poslije podne, naveče taj isti dan, već su stigli kamermani sa one strane Dunava i to je direktno išlo na televiziju.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: Gospodin Milošević vam je citirao deo vaše izjave u kojoj stoji da Hrvati koji su ostali u Dalju nisu imali ozbiljnih problema. Međutim, citat se završava sa "u to vreme". Sada želim da vas pitam, kada ste nam govorili o zarobljavanju ljudi, o otmicama koje je vršio Arkan i o pljački, možete li da nam sada, dakle, objasnite ovo nepodudaranje i naizgled nepodudaranje? Možete li da nam objasnite šta ste tačno mislili tom rečenicom da: "Hrvati koji su ostali nisu imali ozbiljnijih problema, u to vreme"? Šta to znači?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: Ja sam i to pitanje objasnio, da li juče ili prekuče, sad se tačno ne sjećam, ali sam taj termin objasnio, "to vrijeme", da se mislilo taj dan ili dva, dok je napad trajao i neposredno poslije napada, i ništa drugo.

TUŽILAC UERC-RECLAF – PITANJE: A da li je hrvatsko stanovništvo imalo problema u danima koji su kasnije usledili?

SVEDOK C-013 – ODGOVOR: I to sam objasnio. Hrvatsko stanovništvo, u globalu se smatra da su to svi oni pripadnici, pripadnici svih onih naroda koji nisu srpske vjere. Ja sam rekao da je velik broj takvih ljudi ostao u Dalj planini i da su ta dva ili tri sela, koliko ih gore ima, da su većinom naseljeni

sa mađarskim življem, sa Mađarima. I to su, to je taj narod koji je ostao gore i nad kojima je najviše terora vršeno.

TUŽILAC UERC-RECLAF: Časni Sude, to je bilo moje poslednje pitanje.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Samo još jedna stvar koju treba da razjasnimo. Ako pogledate prvu stranu tog novinskog članka gde stoji: "Vaš mandat je bio završen posle 9. marta. Da li smatrate da je 9. mart bio greška policije?" Ja to ističem u interesu optuženog.

SUDIJA MEJ: U redu. Naravno, trebaće nam još dokaza u vezi sa tim. Jesmo li na otvorenoj sednici? Jesmo, u redu. Gospodine C-013, ovim je vaše svedočenje završeno. Hvala vam što ste došli da svedočite pred Međunarodnim sudom. Sada možete da se povučete.

SVEDOK C-013: Hvala vama.

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, dok čekamo da pristigne sledeći svedok, trebalo bi da rešimo neka preliminarne pitanja. Izgleda da je gospodin Kiruđa (Charles Kirudja) bio subjekt nekih zaštitnih mera. Nakon razgovora koje smo sa gospodinom Kiruđom imali ovih nekoliko dana od kako je u Hagu (The Hague), on više ne zahteva bilo kakve mere zaštite pa bih zato zatražio od Pretresnog veća da povuče sva predhodna naređenja koja su za ovog svedoka garantovala zaštitne mere.

SUDIJA MEJ: U redu.

TUŽILAC GRUM: Takođe, časni Sude, ovaj svedok je proveo preko tri godine u bivšoj Jugoslaviji u zvaničnom, oficijalnom statusu i vodio je ili je učestvovao na velikom broju sastanaka i pregovora. On je sa sobom u Hagu poneo svoje beleške iz tog vremena i zatražio je da one budu pored njega, za slučaj da ga sećanje izneveri. Te beleške su sada ovde, ispred ove sudnice i ja bih zamolio da mu se dozvoli da ih ima, da one budu u njegovoj blizini kako bi mogao da se poziva na njih ukoliko mu to bude potrebno tokom svedočenja.

SUDIJA MEJ: Da, svakako, može to da učini.

TUŽILAC GRUM: I na kraju, časni Sude, tokom pripreme svedočenja gospodina Kiruđe, preispitan je, odnosno pregledan određen broj izveštaja koje je on sačinio. Sada, iako ovi dokumenti ne potpadaju pod Pravilo 68, kao ni gospodin Kiruđa, niti se tiču kredibiliteta gospodina Kiruđe, postoji stav da bi oni mogli da potvrde, tačnije da potkrepe neke od izjava koje je dao optuženi, a koje mogu da budu uzete u obzir za samu prirodu njegove odbrane. Odobrenje za ove dokumente je upravo dobijeno i oni su jutros obelodanjeni. Ja ih sada prilažem, to je prilično mali paket dokumenata, ali bih svejedno želeo da skrenem pažnju optuženog i prijatelja Suda na njih. Možda bi oni želeli da ih pregledaju tokom vikenda i možda bi želeli, gospodin Kiruđa bi trebalo da bude, mislim da je ovaj svedok najpozvanija osoba za potvrdu verodostojnosti ili komentarisanje ovih dokumenata, i možda bi oni želeli da ispituju gospodina Kiruđu o ovim izveštajima. Takođe bih želeo da naglasim da se oni mogu uvrstiti u dokazni materijal. Onaj ko je obezbedio ove dokaze oslobodio ih je bilo kakve poverljivosti i tajnosti.

SUDIJA MEJ: Samo trenutak, to je dostupno, zar ne?

TUŽILAC GRUM: Predato je jutros, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Predato je i prijateljima suda i optuženom?

TUŽILAC GRUM: Da, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Znači, imaju ih i mogu da ih pogledaju i provere tokom vikenda, pa ukoliko žele da postavljaju pitanja svedoku, svedok je ovde, pa mogu da mu postavljaju pitanja.

TUŽILAC GRUM: Da, samo još jedno razjašnjenje. Mi smo ih jutros predali Sekretarijatu (Registry), da ih Sekretarijat preda optuženom. Ne znam da li ih optuženi fizički ima, da li ih je već dobio.

SUDIJA MEJ: Da, ali u redu, dokumenti su na putu. Da, gospodine Miloševiću, o čemu se radi? Ne možemo da vas čujemo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Moje pitanje je bilo zašto smo opet na zatvorenoj sednici, ali vidim da je u međuvremenu otvorena, pa je pitanje sad bespredmetno.

SUDIJA MEJ: Sada smo na javnoj sednici i tu neće biti teškoća. Čuli ste šta je rekao zastupnik Tužilaštva. Neki dokumenti su na putu do vas i ti se dokumenti odnose na ovog svedoka i mogu da vam pomognu u pripremi vaših teza, pa je potrebno da ih preko vikenda pregledate.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, pre nego što započnemo sa sledećim svedokom, samo nekoliko administrativnih pitanja. Tiču se sledeće nedelje i ponedeljka. Podsećam Pretresno veće da je optuženi želeo da nešto kaže o redosledu svedoka. Mi smo jutros dostavili nove liste, odnosno spisak svedoka na kojem se nalazi i današnji svedok i svedoci koji dolaze sledeće sedmice. Nadam se da ste to dobili.

SUDIJA MEJ: Jesmo.

TUŽILAC NAJS: Svedok C-39 neće početi pre utorka, a doktorica Bosanac će trajati veoma kratko.

SUDIJA MEJ: U redu, kada već govorimo o tom svedoku, mi smo izdali nalog da se njen transkript uvrsti u spis.

TUŽILAC NAJS: Da, i to je jedan od razloga zbog kojih će ona verovatno kratko da traje. Ali, u svakom slučaju potrebno je razrešiti neka nerešena proceduralna pitanja. Prvo, argumenti o finansijskim pitanjima. O tome je do sada dostavljeno vrlo mnogo materijala u pisanom obliku i mi bismo želeli da se, ukoliko je to moguće i praktično, to reši u ponedeljak.

SUDIJA MEJ: Ne, to nije praktično u ponedeljak. Mi shvatamo da je to još uvek nerešeno pitanje, ali ukoliko nema nekih jako dobrih razloga, mi bismo ipak radije taj dan saslušali svedočenje. Ostavili smo već jedan dan za to, to je dan kada ćemo saslušati vaš interlokatorni zahtev, to će biti 25. februar i možda bi bilo bolje da se taj dan ostavi za pravne argumente, pa da uključimo i Torkildsen (Morten Torkildsen), ukoliko nam to dozvoli raspored za taj dan.

TUŽILAC NAJS: U tom slučaju, postoji još samo jedna stvar koju bih želeli da obavimo u ponedeljak, a to je u svakom slučaju deo naših opštih bojazni i strahovanja u vezi sa proceduralnim pitanjima. Mi smo dobili prvi odgovor na naš zahtev o Pravilu 92bis od amikusa. Ja pretpostavljam da su i drugi odgovori na putu, možda ćemo ih dobiti već danas ...

SUDIJA MEJ: Možete li to da učinite, kako bismo to imali preko vikenda.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da. Transkripti za 64 svedoka.

SUDIJA MEJ: Ali ja još nisam to dobio.

TUŽILAC NAJS: Mi naravno želimo da znamo kakve će biti stvarne posledice vremenskog ograničenja. Pre svega, moramo da znamo da li je naša procena, da li naš proračun broja preostalih dana odgovara vašem proračunu, i naravno, treba nam odluka u vezi sa Pravilom 92bis, jer na primer, ukoliko bude trebalo unakrsno ispitivati sve svedoke po Pravilu 92bis, to je još 17 dana za izvođenje dokaza samo o Hrvatskoj ili otprilike taj broj dana. Potrebna nam je odluka o tome kako bi mogli da pre-raspodelimo preostalo vreme, a takođe moramo i da obavestimo Pretresno veće o nekim daljim proceduralnim koracima koji bi mogli da uštede vreme. Zato nam je jako važno da se o tome raspravlja što je brže moguće.

SUDIJA MEJ: Kao što sam rekao, o tome ćemo razgovarati 25. februara. Pomozite mi oko jednog pitanja, gospodine Najs. Gledam listu sa ukupnim brojem svedoka koju smo dobili 31. jula. Pretpostavljam da je spisak koji ste nam dostavili 11. decembra zamenio ovu prethodnu listu.

TUŽILAC NAJS: Da, naravno.

SUDIJA MEJ: Znači, to je ažurirani spisak na osnovu kojeg treba da radimo.

TUŽILAC NAJS: Taj je spisak bio ažuriran u decembru, ali plašim se da ja sada ne mogu da se setim da li je u međuvremenu došlo do još nekih promena. U svakom slučaju, to je, dakle, spisak na temelju koga sada radimo.

SUDIJA MEJ: U redu.

TUŽILAC NAJS: Mi smo dali jednu dosta detaljnu šemu za Hrvatsku, a ubrzo ćemo pripremiti, ili smo već pripremili, trenutno ne mogu da se setim, jednu takvu i za Bosnu i ona će uskoro biti dostavljena. Da li je to već dostavljeno? Ne mogu da se setim šta je tačno bilo sa tim. Da, imaćemo još jedan zahtev u vezi sa time danas.

SUDIJA MEJ: U redu.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Bilo bi nam od pomoći da znamo da li će se u ponedjeljak raspravljati o nekim pravnim pitanjima, jer ja se još uvek bavim podneskom u vezi sa formalnim "primanjem na znanje". To je dosta veliki dokumenat i meni bi bilo lakše kada ne bih morao u ponedjeljak biti u Sudu, nego bih mogao da se time bavim.

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, ima li još nekih gorućih pravnih pitanja koja treba razjasniti? Sumnjam da ćemo moći da se pozabavimo Pravilom 92bis, jer postoje, ima najmanje 64, ako ne i svih 70 izjava u toj kategoriji. Mislim da to nećemo moći da odradimo u ponedjeljak.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, ako ovaj svedok bude zauzeo veći deo ponedeljka, šta će se verovatno dogoditi, i ukoliko doktorica Bosanac bude na raspolaganju, mi možemo na taj način vrlo jednostavno da popunimo naše radno vreme u ponedjeljak. Ja samo ne bih želeo da dođe do bilo kakvih odlaganja u vezi sa pitanjem o Pravilu 92bis, jer to pitanje moramo da rešimo što je pre moguće.

SUDIJA MEJ: U redu. Znači, mi moramo da utvrdimo datum da odredimo na kojoj ćemo sednici slušati pravne argumente o pitanju Pravila 92bis. Sada mislimo da bi to trebalo da bude 25. februara, ali ukoliko želite da to bude ranije, možemo to ponovo da razmotrimo.

TUŽILAC NAJS: Da.

SUDIJA MEJ: Možda biste mogli da kažete gospodinu Keju kada i kako.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da li mi možete dozvoliti da ja sada na kratko napustim sudnicu i završim neke poslove koji jednostavno moraju da se završe, i zatim ću se ponovo pridružiti suđenju posle pauze?

SUDIJA MEJ: Da. Da, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Želim da stavim primedbu da, po mom mišljenju, druga strana namerno komplikuje i pravi konfuziju sa rasporedom svedoka, svaki čas menja raspored svedoka. A videli ste juče da je skinut sve-

dok koji je trebalo da danas bude ovde, sa obrazloženjem da mu je neko pretio, iako se radilo o svedoku koji je od vas dobio zaštitne mere pre par dana. Pa ispada da, sve ovo vreme dok nije bio zaštićeni svedok, niko mu nije pretio, ali od pre par dana, kada je dobio zaštitne mere, odjednom je počelo da mu se preti.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, bojim se da je reč o novom pokušaju optuženog da identifikuje još jednog od svedoka. Mi smo se time već bavili juče, jako pazeći i trudeći se da se svedok ne identifikuje. Optuženi vrlo dobro zna o čemu je reč. I kada je juče rekao da samo želi da zna redosled svedoka, meni je, ja sam bio u iskušenju da mu odgovorim kako su, što se tiče redosleda svedoka, te pretnje imale efekta. Ja ne vidim nikakav značaj u ovome šta on sada pokreće jer ovo će samo, ovo šta se dešava samo će doprineti ubrzavanju izvođenja dokaza i ubrzavanju nekih svedočenja. Optuženi je bez sumnje spreman da se pozabavi ovim svedokom, a ovo šta sada radi meni izgleda prilično devijantno.

SUDIJA MEJ: Mi se ne slažemo sa vama. On ima pravo da postavlja takva pitanja. Gospodine Miloševiću, vi jako dobro znate da, ako postoji bilo kakvo pitanje koje treba da se razmotri na privatnoj sednici, treba to da nam kažete, pa mi možemo da pređemo na privatnu sednicu. A vi sada možete da uložite svoj prigovor, mada ja lično u tome do sada nisam video ništa značajno. Kakav prigovor želite da uložite?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Moj prigovor je bio da smatram da je to izmišljeno, a drugo, sklonjen je sa redosleda i sledeći svedok koji nije zaštićen, to je Grejem Bluit (Graham Blewitt), koliko znam zamenik ovde tog takozvanog tužioca, pretpostavljam da se i njemu pretilo, pa je zato i on sklonjen sa rasporeda. Pa je onda sada na redu sledeći svedok koji ...

SUDIJA MEJ: Ne, ne, gospodine Miloševiću, nema nikakve suštine, nema ničega u takvoj tvrdnji. Da je postojala ikakva sumnja po našem mišljenju da se ovim spiskom manipulisalo iz bilo kakvog neprikladnog razloga, mi bismo već doneli odluku o tome. Međutim, to nije bio slučaj. Ovo je dug i složen predmet u kojem svedoči mnogo svedoka od kojih većina dolazi iz regiona ili iz drugih područja sveta. Stvari se još više komplikuju zbog toga što ste vi povremeno bolesni, pa je vreme prekoračeno ali svejedno, nema nikakvog značaja u onome šta govorite. Mi ćemo zaštititi vaše interese, što

će značiti sledeće, vi treba da imate dovoljno vremena da se pripremite za svakog od svedoka i mi se brinemo da to tako i bude. Pored toga, nemate više šta da kažete u vezi sa tim. Dajte da idemo dalje sa svedočenjem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Imam još jedno pitanje.

SUDIJA MEJ: U redu, samo brzo, molim vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Vrlo brzo. Ja inače vrlo štedim vreme, i svoje i vaše. Malopre je gospodin Najs rekao da će sledeći svedok, jedan od sledećih posle ovog biti Vesna Bosanac, i da će da bude skraćena, tako što će da bude priložen nekakav transkript sa nekog ranijeg saslušanja. Smatram da je to takođe nekorektno, jer je to usmereno isključivo na vremensko ograničenje mog ...

SUDIJA MEJ: Prekinuću vas. Prekinuću vas. Kada se radi o kasnijim svedocima, možete da nam se obratite pre nego što ta svedokinja dođe da svedoči. Nemojte da sada na to gubimo vreme. Ali ako pogledate nalog koji smo doneli, videćete da mi prihvatamo transkript. Međutim, u ovom trenutku ćemo saslušati ovog svedoka, a kasnije ćemo se baviti drugim pitanjima. Ne, gospodine Miloševiću, već ste uzeli dosta vremena.

TUŽILAC GRUM: Tužilaštvo poziva gospodina Čarlsa Kiruđu. Dok svedok ne dođe, ovde je jedna fascikla dokaznih predmeta koje Tužilaštvo želi da uvede. Možda bi sada za to mogli da dobijemo broj dokaznog predmeta tako da dok radimo sa njima, možemo odmah da se pozivamo na taj broj.

sekretart: To je dokazni predmet Tužilaštva 378.

SUDIJA MEJ: Neka svedok da svečanu izjavu.

SVEDOK KIRUĐA: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Izvolite, sedite.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC GRUM

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine Kiruđa, Pretresno veće je odobrilo da možete da se pozivate na svoje beleške, odnosno na svoj dnevnik tokom ispitivanja. Molim vas, uzmite malo vremena pa da složite svoje beleške tako da relativno brzo možete da dođemo do odgovarajućih datuma. Gospodine Kiruđa, za koga trenutno radite?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Za Ujedinjene nacije (United Nations).

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da se svedoku pokaže dokazni predmet 378, tabulator 1. Gospodine Kiruđa, pogledajte ovaj dokument i recite nam šta je to.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je kopija moje biografije.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da skratimo vaše svedočenje, ja vam neću postavljati detaljna pitanja o vašoj profesiji i obrazovanju. Recite mi, da li ste voljni da odgovorite na takva pitanja, ako vas to budu pitali optuženi ili amikusi?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada želim da se usmerimo na vreme koje ste proveli u Jugoslaviji. Možete li da nam kažete u kom ste vremenskom periodu radili u Jugoslaviji, odnosno bivšoj Jugoslaviji?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Stigao sam u bivšu Jugoslaviju u prvoj nedelji aprila 1992. godine i tamo sam radio do juna 1995. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam ukratko kažete na kojim ste sve lokacijama bili raspoređeni tokom tog trogodišnjeg perioda, pre nego što krenemo dalje?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Prvo sam bio raspoređen u "sektor Sever", a odatle sam išao u "sektor Istok", pa sam u sektor "Sever-Topusko" stigao negde oko 18. aprila.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A gde ste onda bili raspoređeni?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ostao sam u Topuskom na funkciji koordinatora za civilna pitanja sve do avgusta 1994. godine, a onda je od mene zatraženo da preuzmem drugu dužnost na drugoj lokaciji. Ta dužnost je bila funkcija načelnika štaba za civilna pitanja u Zagrebu, gde sam ostao

sve negde do avgusta 1994. godine, a onda sam bio raspoređen u Beograd u svojstvu delegata specijalnog predstavnika generalnog sekretara Ujedinjenih nacija. I tu sam ostao do juna 1995. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Prvi deo svojih pitanja želim da usmerim na vaše odgovornosti u "sektoru Sever". Da li je tačno da se sektor Sever nalazi u Hrvatskoj?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je to bilo jedno od četiri područja koja su bila određena Vensovim planom (Vance Plan) u Hrvatskoj?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ja ću zamoliti da se pred svedoka, odnosno na grafoskop postavi dokazni predmet broj 378, tabulator 2. To je fotokopija karte koja je izvučena iz dokaznog predmeta Tužilaštva broj 336, stranice 20 i 21, dakle to je atlas koji nam je već poznat. Gospodine Kiruđa, da li prepoznajete ovaj predmet broj 378, tabulator 2?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Šta je prikazano u ovom dokaznom predmetu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je otprilike demarkacija onoga šta je bio "sektor Sever", područja u kojem su bile raspoređene zaštitne snage Ujedinjenih nacija.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Deo tog područja koje je označeno, molim vas da nam pokažete pokazivačem.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je ovo područje koje je označeno crnom bojom.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je deo tog označenog područja u sektoru Sever... Da li je deo toga bila međunarodno priznata granica?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Nije ceo, nije cela linija. Deo koji predstavlja međunarodnu granicu u smislu priznate granice između Hrvatske i Bosne je ovaj tu deo, koji počinje ovde i sledi ovim pravcem, prolazi pored Velike Kladuše, odnosno kroz Veliku Kladušu, nastavlja ovim putem i onda nastavlja drugim putem, ali sektor se nije tako daleko protezao. I ovde se u stvari

ova demarkacija okreće oko ovog područja i vidite, nastavlja ovim putem i dolazi ovde. Dakle, to je "sektor Sever" i to nije međunarodna granica.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dakle, da bi ušlo u zapisnik, može li da se kaže da je ovaj niži deo karte ustvari međunarodna granica, a gornji i desni deo predstavlja unutrašnju granicu u Hrvatskoj?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je delimično tačno. Donji deo pokazuje međunarodnu granicu, a gornji deo pokazuje ono šta je bila granica "sektora Sever", to nije međunarodna granica.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Pokažite nam gde se nalazila vaša kancelarija kada ste radili u "sektoru Sever"?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ovde, u mestu po imenu Topusko.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li može da se kaže da je vaša primarna odgovornost u "sektoru Sever" bila da radite kao pripadnik Ujedinjenih nacija na primeni Vensovog plana?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Mogu li da vas zamolim da objasnite Pretresnom veću koje su bile glavne karakteristike Vensovog plana?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Vensov plan je u suštini imao tri osnovne ili primarne komponente koje ja opisujem kao operativne zahteve. Prvi deo plana je bila potpuna demobilizacija prethodnih vojnih snaga i prikupljanje, preuzimanje oružja koje je bilo pod kontrolom tih jedinica, preuzimanje tog oružja od strane Ujedinjenih nacija. To je po Vensovom planu bio jedan od ključnih zahteva i to je bio zahtev koji je trebalo odmah da se ostvari. Drugo, Vensov plan je tražio da neko održava red i mir nakon što se te snage demobilišu. Zbog toga se tražilo da u tom području budu policijske snage koje bi se sastojale od lokalne policije koja bi bila naoružana samo lakim naoružanjem, a tu policiju bi blisko nadzirale snage civilne policije Ujedinjenih nacija i oni bi bili odgovorni za red i zakon. Ta policija bi se sastojala od predstavnika zajednice, kao što je bila i pre dolaska naših snaga. To je drugi deo Vensovog plana. Treći deo plana je da je Vensov plan predviđao da se, nakon demobilizacije i nakon raspoređivanja policije na način koji sam pomenuo, pod nadzorom Ujedinjenih nacija, da se stvore uslovi za dobrovoljni povratak svih raseljenih lica u to područje, a ti uslovi su se sastojali u ponovnoj izgrad-

nji infrastrukture, dostavljanju humanitarne pomoći i svega tome slično. Dakle, to je bila treća primarna tačka plana.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Hteo sam da vas pitam nešto u vezi sa drugom karakteristikom, održavanjem reda i zakona. Da li je deo toga bilo i postavljanje restrikcija u vezi sa sistemom uprave koji je mogao da postoji u tom području?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Vensov plan je u onim područjima u kojima su bile raspoređene snage Ujedinjenih nacija, odnosno u opštinama koje su postojale u to vreme, priznavao vlast gradonačelnika i policijskih snaga. Te opštine su određene da u okviru svakog od ovih sektora budu jedina priznata vlast u tom području u svrhu ostvarivanja Vensovog plana, održavanja postojećeg stanja, zakona, reda i mira. Na primer, u "sektoru Sever" je VrginMost, to je policijska stanica, to je opština, imali su gradonačelnika Obradovića i imali su načelnika policije koji se zvao Đuro Škaljac. To je, dakle, priznata vlast u Vrgin-Mostu. Osim toga, Vensov plan je priznavao i potpisnike tog plana, a to su vlasti u Beogradu i Zagrebu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je onda tačno da Vensov plan nije priznavao nikakvu gornju nadređenu strukturu koja bi bila kao kišobran nad lokalnim opštinskim strukturama u toj regiji?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je tačno.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ko je bio na čelu misije Ujedinjenih nacija u Hrvatskoj u to vreme?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Na početku, kada su raspoređene mirovne snage to je bio general-pukovnik Satiš Nambijar (Satish Nambiar).

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je on bio vojno ili civilno lice?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: On je bio general-pukovnik, vojno lice.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je bilo neuobičajeno da vojno lice vodi misiju Ujedinjenih nacija?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Jeste, i to je namerno učinjeno. To je namerno učinio tadašnji šef odeljenja za mirovne snage u Njujorku (New York), Marak Gulding (Marrack Goulding) i on je onda objasnio u javnosti zašto je to učinio. Razlog je bio to što je Vens plan zamišljen tako da se održi *status quo* dok se ne dođe do političkog rešenja na nekom drugom

mestu, dakle, izvan misije. Zato misija u to vreme, u takvoj situaciji nije imala na čelu, kao što bi normalno, specijalnog predstavnika Generalnog sekretara, da bi se time pokazalo da misija nema odgovornost za političke pregovore, jer se to obavljalo na drugom mestu.

SUDIJA MEJ: Gospodine Grum (Groome), kada dođete do odgovarajućeg trenutka onda bismo mogli da napravimo pauzu.

TUŽILAC GRUM: Ovo je odgovarajući trenutak.

SUDIJA MEJ: Gospodine Kiruđa, sada ćemo da napravimo pauzu. Tokom ove kao i bilo koje druge pauze, dozvolite mi da vas podsetim da ni sa kim ne razgovarate o svom svedočenju sve dok se ne ono završi, a to uključuje i predstavnike Tužilaštva. Sada ćemo napraviti pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Grum.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine Kiruđa, neposredno pre pauze objasnili ste nam zašto je vojno lice bilo na čelu sprovođenja Vensovog plana. Još nekoliko pitanja. Da li vam je poznat izraz UNPA (United Nations Protected Area)?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Šta to znači?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To znači zaštićena zona Ujedinjenih nacija.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam molim vas, objasnite, odnosno opišete šta je zaštićena zona Ujedinjenih nacija u smislu Vensovog plana?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Termin UNPA zone, zaštićene zone Ujedinjenih nacija odnosi se na područja u Hrvatskoj u kojima je došlo do sukoba sa onima koje smo u to doba zvali lokalni Srbi, hrvatski Srbi. Te su teritorije bile pod kontrolom tih lokalnih Srba, to su bila područja koja su nazvana UNPA i na kojima je trebalo da bude razmešten UNPROFOR (United Nations Protection Force).

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Vaše službovanje u sektoru Sever je trajalo od aprila 1992. godine do marta 1994. godine. Da li je to tačno?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Recite nam, molim vas, na kojim ste sve položajima bili tokom tog perioda?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Na početku se moj položaj u sektoru Sever zvao Šef odeljenja za civilne poslove, ali se za nekoliko sedmica to promenilo u Koordinator za civilna pitanja.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ko je bio vaš neposredni nadređeni?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodin Sedrik Tonberi (Cedric Thornberry), on je bio direktor za civilna pitanja.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam ukratko kažete koje su bile vaše primarne obaveze u vezi sa implementacijom Vensovog plana?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Kao koordinator za civilna pitanja, moja dužnost je bila, imao sam obavezu da sva sredstva koja su bila na raspolaganju Ujedinjenim nacijama i misiji budu potpuno i u celosti korišćena za svrhu i ciljeve predviđene Vensovim planom, kao i za to da se misija Ujedinjenih nacija obavlja na normalan način. To je konkretno uključivalo i ulogu savetodavca komandantu za vojna pitanja, kako bi on bio upoznat sa načinima ostvarivanja mandata Ujedinjenih nacija. Zatim tu su bile i dužnosti civilne prirode koje su bile direktno moja odgovornost i to se pre svega odnosilo na rad civilne policije i humanitarne akcije, zatim na obnovu i izgradnju infrastrukture i tome slično.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Vi ste se takođe bavili i vojnim stvarima. Da li je vaš posao po vojnim pitanjima uključivao i učestvovanje u pregovorima u vezi primirja i prekida vatre, predaje oružja, kontrole granica i obezbeđivanja linija sukoba?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, i to uključivalo.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Tokom sastanaka i pregovora koje ste imali u vezi sa tim, možete li da nam ukratko kažete nivo vojnih lica sa kojima ste se susretali?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ta vojna lica se mogu podeliti u tri kategorije. Imali smo vojna lica u okviru naše vlastite strukture, to je bio koman-

dant sektora, odnosno vođa tima. Zatim, tu su bila vojna lica lokalnih snaga koji su bili tamo pre nego što smo mi došli, i onda se oni dele u dve grupe, na srpsku stranu i na hrvatsku stranu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kako su se zvale snage koje su predstavljale Ujedinjene nacije, te trupe Ujedinjenih nacija?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Te trupe su bile poznate kao zaštitne snage, mirovne snage Ujedinjenih nacija.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li su ih takođe zvali i UNPROFOR?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, UNPROFOR, zaštitne snage Ujedinjenih nacija.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam kažete ime generala na srpskoj strani sa kojim ste imali najviše kontakata?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Na početku, kada smo stigli u "sektor Sever", morali smo da imamo najviše posla sa komandantom Desetog korpusa, a to je bio general-pukovnik Špiro Ninković.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kada je reč o vašim dužnostima u odnosu na policijsku strukturu, da li ste takođe imali kontakte sa lokalnim načelnikom policije, kao što je gospodin Škaljac o kojem ste ranije govorili?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne samo taj načelnik policije već svi načelnici policije u opštinama koje su pripadale našem sektoru, a bilo ih je nekoliko.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste vi vodili pregovore ili ste imali bilo kakvog posla sa pripadnicima Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A da li je Vensov plan predviđao da Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije treba da igra ikakvu ulogu u primeni Vensovog plana?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne u ovom području, ne u ovom sektoru koji je meni dodeljen.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li se sećate kojeg ste datuma prvi put stigli u "sektor Sever"?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, sećam se. To je bilo 18. aprila ili približno tog datuma.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kada ste stigli, da li su snage Ujedinjenih nacija već bile prisutne u tom sektoru?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, imali smo već dva bataljona tu raspoređena, poljski i danski.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste u jednom vremenskom periodu u sektoru Sever zavisili od JNA za gorivo, hranu i logistiku?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Jako mnogo, u tom prvom periodu kada smo tek stigli. Ne ceo kontingent UN-a, znači još nisu bila stigla sva sredstva, ceo kontingent Ujedinjenih nacija pa smo zato uveliko zavisili od snabdevanja i podrške jedinica JNA koje su još bile tu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Zar nije činjenica da vas je JNA i dovela u "sektor Sever" taj prvi put?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, autobus kojim sam došao iz Beograda je obezbeđivala JNA.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam kažete sa kim ste se sreli u sektoru Sever prvog dana kada ste stigli tamo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Mislite sa kim još osim komandanta sektora?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam kažete ime komandanta sektora?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. To je bio brigadni general Musa Bamai (Musa Bamayi) iz Nigerije (Nigeria).

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste se sreli i sa lokalnim načelnikom policije Ujedinjenih nacija?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, njegovo ime je Kai Vittrup (Kai Vittrup), on je bio iz Danske (Denmark).

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A da li ste se još sa nekim sreli tog dana?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Tu je bio čovek koji se predstavio kao oficir za vezu sa lokalnim vlastima.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li vam je on rekao svoje ime?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, on se predstavio kao Slobodan Lazarević.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li vam je na prvom sastanku gospodin Lazarević ponudio da vas sa nekim upozna?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Ponudio mi je prvo da mi kaže ko je ko u lokalnim vlastima, a zatim je naglasio jednu osobu, rekao je: "Morate da se sastanete sa tim gospodinom što je pre moguće, on je koristan", odnosno uticajan.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li se sećate imena koje vam je rekao?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koje je to bilo ime?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tošo Pajić.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da se stavi na grafoskop dokazni predmet broj 378, tabulator 3. Gospodine Kiruđa, da li prepoznajete ovo što je na grafoskopu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. To su fotografije nekih ljudi.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Jesu li to ljudi koje ste danas opisali?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ko je označio ovu fotografiju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Jeste li to učinili juče ili prekujuče?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Juče.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Hvala vam. Jeste li tokom vašeg boravka u sektoru Sever imali još kontakata sa gospodinom Lazarevićem?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, često.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam kažete u kakvom kontekstu je to bilo? I veoma kratko, kakav je bio vaš utisak o gospodinu Lazareviću?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Moj prvi sastanak sa gospodinom Lazarevićem i događaji koji su kasnije usledili, pa meni je upalo u oči to da mi je on mnoge stvari rekao bez da sam ja to pitao, a mnoge od tih stvari išle su negde po liniji "trebaću ti". Stekao sam utisak da me za nešto sprema, da želi da mi nešto podmetne, da se sprema situacija u kojoj ja moram da zavisim o tom čoveku, a da ne znam ni ko je on ni šta je on. I postao sam pomalo sumnjičav.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Jeste li u jednom trenutku zaključili da on ometa vaš rad?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Nije trebalo dugo da to zaključim i efekat je bio ozbiljan.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam date konkretan primer na koji način je on opstruirao vaš rad?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Već za nekoliko nedelja počeli smo, naravno, da zapošljavamo naše sopstveno lokalno osoblje, na način na koji to misije Ujedinjenih nacija obično rade. Zaposlili smo jednu ženu iz Topuskog kao prevodioca. Ona je vrlo brzo počela da se žali na gospodina Lazarevića, on je nju činio veoma nervoznom i vrlo brzo su stvari izmakle kontroli. Jednog dana dok sam sasvim normalno bio na misiji, kada sam se vratio u naš štab, ustanovio sam da je ona uhapšena.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam kažete njeno ime?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I njeno ime je?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je bila gospođica Indira Kulenović.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I kada ste se vratili sa te misije, jeste li se raspitali zašto je uhapšena?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Ne samo to, ja sam otišao u policijsku stanicu gde su je zatvorili, to je bilo u Vrginmostu, i od šefa policije sam saznao o optužbama koje su protiv nje podignute.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koliko možete da se setite, za šta je ona bila optužena?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja se tih optužbi sećam, zato jer mi je bilo teško da ih shvatim budući da su zvučale neprirodno. Prvo, prva optužba je bila da su nju Ujedinjene nacije zaposlile bez pristanka lokalnih vlasti. I druga optužba je takođe bila neprirodna, ta druga optužba je bila da je ona stranac, a ponavljam, mi smo nju zaposlili kao stanovnika Topuskog. Sledeća optužba je bila da ona Ujedinjene nacije odvodi na razna mesta bez autorizacije, odnosno bez dozvole. To je takođe zvučalo sasvim neprirodno, jer je ona kao prevodilac tek pratila Ujedinjene nacije tamo kuda su one htele da idu. I na kraju, bila je optužena za širenje dezinformacija.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Šta se na kraju dogodilo sa gospođicom Kulenović?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Pa čim sam saznao da su je uhapsili i da su je optužili za takve stvari, počeo sam da strahujem od najgoreg. Organizovao sam da se ona prebaci preko granice, u Bihać, gde smo takođe imali kancelariju i ona je tamo nastavila da radi u sigurnosti.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je postojao još jedan incident, kada je gospodin Lazarević nastupio kao prevodilac i kada mislite da je on ometao vaš rad?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je bilo mnogo kasnije. Naime, on bi dolazio sa predstavnicima lokalnih vlasti i prevodio bi za nas razgovore sa njima, i jednog dana imali smo jedan drugi sastanak sa jednim drugim zvaničnikom lokalnih vlasti po imenu Španović. Za vreme tog sastanka, moji lokalni prevodioci dali su mi do znanja da mi ne dobijamo prevod onoga šta zapravo govornik govori. To je, naravno, bilo ozbiljno jer smo se morali da se oslanjamo na tačno prevođenje onoga šta ljudi govore. Čim sam to čuo, obavestio sam komandanta sektora koji je učestvovao na tom sastanku, rekao sam mu šta se dešava i mi smo prekinuli sastanak.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Još jedno pitanje o tome. Kada govorimo o hapšenju gospođice Kulenović, jeste li u jednom trenutku saznali da je iza tog hapšenja stajao gospodin Lazarević?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Hapšenje pripadnika osoblja Ujedinjenih nacija mi uvek smatramo veoma ozbiljnim incidentom. Ja sam morao nešto da učinim u vezi sa time i ja sam otišao jednom drugom zvaničniku da izrazim našu zabrinutost zbog takvog razvoja događaja. I tom prilikom, na tom sastanku dok sam iskazivao naše nezadovoljstvo lokalnim

zvaničnicima, saznao sam da on stoji iza tog hapšenja, i svi ti lokalni zvaničnici su mi sami rekli da to nisu oni uradili već da je to organizovao on.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Grum, hteo bih da postavim jedno pitanje gospodinu Kiruđi. Gospođica Kulenović se nalazila u policijskoj stanici kada ste vi tamo otišli. Mislim da ste onda rekli da ste izdejstvovali da se ona prebaci. Da li se neko tome protivio ili su oni bili kooperativni?

SVEDOK KIRUĐA: Hvala vam na tom pitanju. Prvo, meni nije ni trebala njihova saglasnost za to prebacivanje, jer smo je jednostavno smestili u naše vozilo i prevezli je preko u Bihać, a to je bilo van njihove jurisdikcije.

SUDIJA ROBINSON: Ali još uvek ne razumem. Da li je ona tamo bila uhapšena u policijskoj stanici, znači zatvorena?

SVEDOK KIRUĐA: Pa čim sam ja otišao tamo da se žalim, oni su je privremeno pustili na slobodu, za vreme dok sam izražavao svoje nezadovoljstvo.

SUDIJA ROBINSON: Hvala.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine Kiruđa, sada bih želeo da skrenem vašu pažnju na sastanak koji je održan 13. maja 1992. godine. Da li ste tog dana, 13. maja, organizovali sastanak sa Miletom Paspaljom, tadašnjim predsednikom Skupštine RSK?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to sam mislio da kažem. Kad sam rekao da sam se žalio lokalnim zvaničnicima, da, zapravo sam se zbog toga bio sastao sa Paspaljom.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Jeste li vi organizirali taj sastanak?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Jeste li želeli da se sastanete sa gospodinom Paspaljom nasamo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, i to iz jednostavnog razloga, zato što je gospodin Slobodan Lazarević radio sa vojnim i civilnim zvaničnicima na Kordunu. Gospodin Paspalj je bio stanovnik Gline, oblasti u kojoj oni nisu imali jurisdikciju i ja sam želeo jednu neutralnu osobu kojoj mogu da uputim svoju pritužbu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li se još neko pojavio na tom sastanku?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, na moje iznenađenje, i Tošo Paić se pojavio na tom sastanku koji se održavao u Glini.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Jeste li vi vašu pritužbu uputili gospodinu Paspalju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Ja sam mu u potpunosti stavio do znanja u čemu je priroda moje pritužbe.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li vam je on odgovorio?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne. Gospodin Tošo Paić mi je odgovorio, a gospodin Paspalj je samo slušao.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I šta vam je rekao Tošo Paić?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Koliko se ja sada najbolje sećam, on je nastojao da na neki način razvodni moju optužbu da se radi o neprijateljskom činu protiv operacije Ujedinjenih nacija. Želeo je da na neki način umanjí ozbiljnost te optužbe i rekao je da se radi o nesporazumu, i da optužba vezana za ograničenja za koja smo mi smatrali da dolaze od njih, rekao je da to nije bilo namerno. To se odnosilo na optužbu da nas je ona vodila na neka područja i to neovlašćeno, da su pripadnici UN-a išli na neka područja bez njihove dozvole. I on je rekao: "Ne, ne, mi nismo nameravali da ograničimo vašu slobodu kretanja, samo smo hteli da vas zaštitimo, da ne idete na područja gde ima mina".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je tog istog dana posle sastanka Tošo Paić ponovo stupio u kontakt sa vama, da li je ponovo došao kod vas?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Po završetku sastanka vratio sam se u moju kancelariju u Topuskom. Nedugo posle toga, on se takođe tamo pojavio, u pratnji istog onog šefa policije koji je uhapsio gospođicu Kulenović, to je bio Đuro Škaljac, i želeo je da ponovo razgovaramo o istoj temi.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li vam je nešto rekao o ulozi gospodina Lazarevića u vezi sa time?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: On je u stvari iskreno rekao, ne samo to da je gospodin Lazarević bio iza svega toga, nego mi je jednostavno rekao da ona nije ni za šta kriva, ali u tom času ja sam je već bio izveo.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I šta je on rekao u vezi uloge koju je gospodin Lazarević ima u toj oblasti?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Rekao je da će od sada pa na dalje postojati novi oficir za vezu sa nama, sa UN. I to je bila aluzija na oficira za vezu kojeg sam koristio u to vreme, a koji je bio u vezi sa JNA, a gospodin Lazarević nije sebe predstavljao kao oficira za vezu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I šta je on rekao, ko je trebao da bude oficir za vezu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Komandant Kordunskog korpusa, Čedo Bulat.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Prezime Pajić se obično piše P-a-j-i-ć. Da li vam je Tošo Paić rekao da se njegovo ime piše malo drugačije?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Dakle, ne Pajić sa "j" nego bez "j", Paić.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dok ste radili na sprovođenju Vensovog plana, da li vam je postalo jasno da hrvatska strana i hrvatski Srbi imaju različito shvatanje plana?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to smo veoma rano ustanovili i to je bio veoma ozbiljan problem. Naime, Vensov plan je skicirao, opisivao opštinu po opštinu i tako zapravo definisao područja na koja smo mi trebali da razmes-timo naše snage. Hrvati su to interpretirali tako da, ako se neka opština spominje u okviru toga, onda civilne granice, granice te opštine predstavlja-ju granicu područja na kojem možemo da razmeštamo naše snage, dakle, granicu zaštićene zone Ujedinjenih nacija. I oni su na svojim kartama to označili kao granicu sektora. Na srpskoj strani pak, oni to nisu tako iščitali. Oni su smatrali da su granice tamo dokle su oni imali sukob i formirali ono šta je nazvano linija sukoba. Prema tome, ako gledate mesta na kojima su nji-hove snage suočene sa hrvatskim snagama, ta mesta označavaju granicu zone u kojoj Ujedinjene nacije moraju da razmeste svoje snage.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ta razlika između oblasti, razlika između opštinskih granica i linije sukoba, da li su ta sporna područja dobila posebno ime?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, mape su crtane sa jednim ili drugim shvatanjem, sa polazištem i jedne i druge strane u vezi sa tim spornim oblastima i to područje je postalo poznato pod nazivom "ružičasta zona".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sobzirom na vaše dužnosti, jeste li često bili u kontaktu sa lokalnim srpskim gradonačelnicima u "sektoru Sever"?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je bilo rutinski.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I da li su oni imali nešto zajedničko u vezi pogleda ili stavova koje su izražavali, oko političke strukture u kojoj su želeli da žive? Da li su imali nešto zajedničko?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Postojao je jedan gotovo jednoglasan refren koji smo slušali na svakom sastanku, bez obzira na to šta je bio dnevni red, a to je da Ujedinjene nacije moraju da shvate da je ono šta se dogodilo u tim područjima bio "sukob koji je doveo do razdvajanja nas", to jest Srba, "od nesrba, i čim shvatite da mi Srbi sada moramo da živimo odvojeno od tih drugih Srba u jednoj zemlji, bolje će se uspostaviti mir u tim područjima". I taj refren se stalno, stalno mogao da čuje.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U transkriptu je zabeleženo da ste vi na ovo pitanje odgovorili: "Mi Srbi sada moramo da živimo odvojeno od tih drugih Srba u jednoj zemlji". Jeste li to rekli?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, u jednoj zemlji.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I kako ste vi odgovarali na takve tvrdnje?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Pa kad bih ja to čuo, nešto mi nije baš sasvim funkcionisalo pa bih onda pitao: "Šta podrazumevate pod, na šta mislite kad kažete ista zemlja? Jer mi smo sada ovde. Da li mislite na jednu zemlju ovde ili želite da odete odavde? Meni se ne čini da se vi spremate da napustite ovu oblast i odete u neku drugu zemlju gde svi Srbi mogu da žive zajedno. Postoji zemlja koja se zove Srbija, da li mislite tamo da odete?" Oni bi rekli: "Ne, nismo to mislili, mi mislimo na to da želimo da živimo na jednoj jedinstvenoj srpskoj teritoriji, bez obzira gde su Srbi".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U okviru Vensovog plana, JNA se složila da se povuče iz Hrvatske?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Jeste li vi učestvovali na sastancima i pregovorima u vezi detalja tog povlačenja?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Želeo bih da skrenem vašu pažnju na 29. april 1992. godine. Da li ste se tada sastali sa generalom Ninkovićem u vezi povlačenja JNA iz Hrvatske?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam uopšteno opišete šta je rečeno tokom tog sastanka?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Svrha tog sastanka je bila, sastanak je održan da bi general Ninković obavestio UN i komandanta sektora o vremenskom rasporedu i svojim planovima za demobilizaciju, u skladu sa Vensovim planom, svih vojnih jedinica koje su bile u "sektoru Sever". O tome smo i razgovarali, dobili smo sve njegove planove zajedno sa vremenskim rasporedom, sve detalje o tome šta on misli da povuče, gde i kada. Dobili smo, ustvari, čak i više od toga, racionalno objašnjenje. On nam je objasnio kako stvari funkcionišu i šta on smatra, kako bi to trebalo da se odvija.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Recite nam na šta je on to mislio?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Pa svemu tome je prethodilo nešto šta je mene jako zainteresovalo. On je rekao: "Morate shvatiti da se u bivšoj Jugoslaviji stvara nova realnost" i onda je rekao nešto u smislu da, kada se sve ovo završi, stvoriće se nova Jugoslavija koja će se sastojati od sedam zemalja. I zatim ih je imenovao, tih sedam zemalja. On ih je imenovao u vezi sa republikama koje su formirale bivšu Jugoslaviju, Hrvatska, Slovenija, zatim je rekao: "Srbija i Crna Gora biće jedna Jugoslavija". Zatim je rekao da će sledeća zemlja biti Srpska republika Srpska Krajina, zatim Makedonija i zatim Bosna i Hercegovina. Nije Bosnu nikako drugačije nazvao, rekao je Bosna i Hercegovina. Međutim, u vezi sa Bosnom objasnio je da on smatra da, kada sve bude završeno, da će 80 posto Bosne biti, on se upravo poslužio tim rečima, da će 80 posto Bosne biti pod kontrolom Srba. 93 posto onoga šta je on nazvao Srpska Krajina biće takođe pod kontrolom Srba. Druga generalna politika koju je objasnio bila je sledeća. JNA koja je do tada imala vojnu kontrolu nad tim područjima dobila je naređenje da se povuče, a svi oficiri koji nisu bili rodnom iz Republike Srpske Krajine ili Bosne i Hercegovine, uz izuzetak 13 oficira koji će ostati, dakle, svi drugi koji su rođeni van tih područja moraću da odu nakon demobilizacije, svi osim onih koji su tamo rođeni.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: General Niković je bio komandant Desetog korpusa JNA?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je on izračunao, ukoliko skloni te vojnike JNA kao što ste opisali, da li je izračunao koliko će vojnika JNA ostati kako bi preuzeli dužnosti u nekoj novoj ili različitoj formi?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Nismo se bavili brojem vojnika. Oni su imali formirane jedinice koje su trebale da ostanu. Dakle, ne vojnici nego formirane borbene jedinice. I onda bi on naveo jedinicu koja će da ostane, zajedno sa oružjem koje će biti ostavljeno za te jedinice i to bi onda postale snage Teritorijalne odbrane.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da se svedoku sada pokaže dokaz broj 378, tabulator 4 i da se to stavi na grafoskop. Gospodine Kiruđa, da li prepoznajete listu koja je ispred vas?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Recite nam šta je to?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je spisak jedinica koje su bile razmeštene u "sektoru Sever", koje su bile pod njegovom komandom i koje su trebale da ostanu tamo nakon demobilizacije. Tu je i popis oružja, odnosno vrste oružja koje je takođe trebalo da bude ostavljeno.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas da dokument malo zumirate ka nama da bi mogli da vidimo ceo spisak na ekranu. Gospodine Kiruđa, recite da li je ovaj spisak napravljen na osnovu beležaka iz vaših dnevnika?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas sada da Pretresnom veću ukratko opišete kakav ste utisak stekli o generalu Ninkoviću, posebno u vezi njegovog integriteta i njegove iskrenosti u sprovođenju Vensovog plana?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Bio je veoma impresivan čovek. Odavao je utisak profesionalnog vojnika koji je zaista posvećen svojoj profesiji, koji pokušava da obavi jasan posao i koji pokušava da odgovori, kako najbolje ume i zna, na naređenje da demobilize svoje trupe. On je izgledao kao da to zaista i namerava.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste takođe smatrali da je on iskren u svojim naporima da demilitarizuje ta područja, odnosno da prikupi oružje iz tog područja?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, da u velikoj meri. On je bio vojnik, bio je veoma odlučan u vezi sa onim što je želeo. Zapravo, sad ste me podsetili, on je rekao, dok sam mu objašnjavao kako stvari treba da izgledaju, on je rekao: "Mi nameravamo da ostavimo jasnu i čistu administrativnu situaciju".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I da li je general Ninković zaista i ostavio jasnu i čistu situaciju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: On je to nameravao da uradi, on nam je dao svoj vremenski raspored, plan svojih namera o tome šta će biti demobilisano i kada će biti demobilisano. Bio je vrlo jasan.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ga je nešto sprečilo u izvršenju tog zadatka?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Ponovo smo ga susreli tokom procesa praćenja sprovođenja u život tog rasporeda povlačenja. Mislim da smo se sa njim, dakle, ponovo sastali 10. jula i tada smo dobili šokantnu vest. Rekao je: "Ja više nisam komandant Desetog korpusa, ja sam sada penzionirani general".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je on na vašim prethodnim sastancima ikada spomenuo da je nameravao da ode u penziju u to vreme?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, i to ne bi imalo nikakvog smisla, zato jer je sam raspored povlačenja predviđao da se negde pri kraju maja, za dve nedelje ili slično, sve šta je on rekao završi, to jest da dođe će do demobilizacije, doći će do povlačenja svih oficira koji nisu bili tamo rođeni, a on je bio iz Crne Gore. Prema tome, nije bilo nikakvog smisla da on odlazi u penziju, da bude penzionisan ranije, dve ili tri nedelje pre nego što se treba sprovesti plan demobilizacije.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Na osnovu vašeg razgovora sa njim, da li ste stekli utisak da li je njegovo penzionisanje bilo dobrovoljan ili prisilan čin?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Bez ikakve sumnje, bilo je to nešto šta on sam nije očekivao. Prema tome, to dakle dolazi u kategoriju preranog završetka njegove funkcije.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U jednom trenutku JNA se formalno povukla iz sektora Sever?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ja vas molim da sada Pretresnom veću opišete ili uporedite kakva je bila komandna struktura JNA pre povlačenja, a šta je ostalo na terenu posle povlačenja?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Dakle, ako govorimo o sektoru Sever, kad smo mi stigli, JNA bila je organizovana u tri komandne zone u tom sektoru. Te su zone nosila imena Kordun, Banija i Lika. To su, zapravo bile vojne operativne zone, Kordun, Banija i Lika. Te operativne zone postojale su pre našeg dolaska, a i nakon demobilizacije to su i dalje ostale posebne operativne zone. Na primer, Kordun, tamo nije došlo do nikakve promene, tamo je komandovao Čedo Bulat pre nego što smo mi stigli, a posle demobilizacije i dalje je komandovao Čedo Bulat. Prema tome, osim nestanka imena JNA, operativne komandne zone funkcionisale su na isti način i njima su komandovali isti ljudi.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dakle, da li onda može da se kaže da ste vi do tog trenutka već mogli da prepoznajete osobe sa kojima ste bili u kontaktu, a koji su bili bivši pripadnici JNA?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, da, ja sam mnoge od njih poznao ukoliko su bili na vlasti.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I jeste li videli mnoge od njih pošto se JNA formalno povukla?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ta nova snaga koja je ostala posle povlačenja JNA, da li je ona bila bitno manja od JNA?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Nisam siguran kad kažete manja, mislite li na ukupan broj vojnika ili na strukturu?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Idemo redom. Kad govorimo o ukupnom broju vojnika, da li je taj broj značajno smanjen?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Teško mi je da vam tu dam definitivan odgovor, i to upravo zbog onog pitanja koje ste ranije spomenuli u vezi demobilizacije. Znači, oni su po Vensovom planu trebali da budu demobilisani. Sa

brojevima postoje problemi, jer bez obzira na to koliko ih je bilo, oni su trebali da budu demobilisani, i bili su demobilisani nešto kasnije, u maju.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A drugi deo, kada govorimo o komandnoj strukturi?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Komandna struktura se nije promenila.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U vašim kontaktima sa snagama koje su ostale na terenu nakon toga, šta su vam rekli, koje je ime nosila ta formacija?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Oni su zadržali ista imena kao i ranije, na Kordunu bila je to kordunska komanda, na Baniji je komanda bila u Petrinji. Na Kordunu je bila kordunska komanda sa sedištem negde blizu Topuskog, odnosno Vrgin Mosta.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A kako su se sve te snage zvale?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U jednom trenutku, nešto kasnije počeli su da zovu Vojska Republike Srpske Krajine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Jeste li čuli da se koristi izraz Teritorijalna odbrana?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kada je i za šta korišćen taj izraz?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je korišćeno vrlo rano u Vensovom planu za demobilizaciju, jer su Srbi nama stavili do znanja da žele da odbrane svoju teritoriju, i da zato taj zahtev oko demobilizacije neće izvršiti onako brzo kao druge, kao ostale delove Vensovog plana.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Jedan drugi svedok rekao je pred ovim Pretresnim većem da se interno ta vojna snaga zvala 21. korpus. Da li su u vašim kontaktima oni ikada za sebe rekli da su oni 21. korpus?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, ne u ovom sektoru.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li znate gde se nalazila komanda pukovnika Bulata?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je imao više od jednog?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, imao sam priliku da idem u te komande.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam opišete neku od njih kao njegovu primarnu komandu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gde se nalazila?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Nedaleko od naše komande u Topuskom, kod jednog pošumljenog vrha iza hotela.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam kažete koliko puta je on bio u toj kancelariji?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Mnogo puta.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste ikada u toj kancelariji videli nekoliko specijalnih telefona sa direktnim linijama?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, nama je bilo veoma lako da to prime-timo, jer su komandanti sektora pitali Bulata kada su želeli da uspostave direktan kontakt sa njim: "Na koji način mogu da dođem do vas u slučaju hitne situacije?", a onda je on rekao: "Postoji direktna linija, možete da me pozvate na direktnu liniju". Tako smo znali da postoje takvi telefoni, takve linije i glavna komanda je tako mogla da ga pronađe ukoliko im je trebao.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste vi lično znali gde se nalazi taj drugi telefon sa druge strane te direktne linije?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je pukovnik Bulat takođe imao komandu na Petrovoj Gori?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, u šumi iza.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste išli tamo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam ukratko opišete kako je izgledao taj centar?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je bilo vrlo čudno mesto, jer bilo je teško i naći gde je. Ono u stvari potiče iz Drugog svetskog rata i bilo je pod

zemljom. To je mesto koje su mi sa zadovoljstvom pokazivali i pričali mi da su se tu krili tokom Drugog svetskog rata i da ih Nemci tu nisu mogli da nađu, ako su hteli da ih nađu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li su vas odveli u jedan deo tog objekta pod zemljom?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Tokom obavljanja vaših dužnosti i pokušaja da se ostvari Vensov plan, da li ste приметili da ima nedostataka i praznina u tom planu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je bilo prilično jasno i to je bio uzrok velikih frustracija za nas.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam objasnite u čemu je bio taj propust, ta praznina?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U Vensovom planu je rečeno da se želi da u tom području pod zaštitom Ujedinjenih nacija ne bude nikakvih vojnih snaga, osim policije za održavanje reda i zakona. Lokalni Srbi su tu prazninu shvatili tako da su je transformisali u praktične svrhe, oružane snage su tumačili kao oružane snage u maskirnim uniformama i onda su ih pretvorili u policijske snage. Oni su promenili kamuflažne uniforme zelene boje u uniforme plave boje, dakle, u uniforme policije, a svoje "APC" (Armoured Personnel Carriers), odnosno transportere su prefarbali u plavu boju, dakle kao transportere koji pripadaju policiji.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kada kažete "APC", to jest transporteri, mislite na oklopna vozila?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dakle, vi kažete da su ti oklopni transporteri bili u jednom trenutku zelene boje, a onda su ta ista vozila prefarbana u plavo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Kada kažem ista vozila, ja nisam proveravao registarske tablice da bih se uverio da li se zaista radi o istim vozilima, ali reč je o vozilima koja su se nalazila u istom području. Tu je bila policijska stanica koja nije imala oklopne transportere, a onda je iznenada imala oklopne transportere plave boje. Oni nisu došli spolja. Jedino mesto gde su još postojali oklopni transporteri bilo je u vojsci. Dakle, na to sam mislio.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ranije ste nam rekli da je Vensov plan predviđao da lokalna policija ima samo lako naoružanje?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Naoružanje koje ste videli kod tih ljudi koji su nekada bili vojna lica, a pretvorili su se u policajce, da li su oni imali naoružanje koje je odgovaralo zahtevima Vensovog plana?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Kada je reč o vašem pitanju, mora da se uzeme u obzir faktor vremena. U određenom trenutku ja sam to video, a to je bio taj period kada smo mi prvo pokušali da uzmemo svu tu opremu i da je zadržimo pod kontrolom Ujedinjenih nacija. A onda su Srbi uzeli tu opremu i predali je policajcima.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dozvolite mi da vas pitam, kada ste uspeli da uzmete to oružje i da ga stavite pod kontrolu Ujedinjenih nacija?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Negde između jula i avgusta, to oružje je predato i stavljeno pod kontrolu Ujedinjenih nacija, odnosno dvostruku kontrolu, i Srba i Ujedinjenih nacija koje su kontrolisale to područje. I tada su oni demobilisani i skinuli maskirne uniforme.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: To je bilo u julu ili avgustu 1992. godine?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dozvolite prvo da vas pitam, taj proces uzimanja opreme i naoružanja, da li je to tražilo i pomoć sa druge strane? Naime, postojala su dva ključa koja su zaključavala to skladište, jedan ključ je pripadao Ujedinjenim nacijama, a drugi je pripadao lokalnim Srbima?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je tačno, to je bilo prema Vensovom planu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je onda došao trenutak kada je to oružje izvađeno iz tih skladišta? Recite nam nešto o tome. Kada je to bilo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Oružje je ostalo tu do januara 1993. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A onda je uzeto uz dozvolu Ujedinjenih nacija?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, to je bio rezultat prvog od niza akcija koje su na drugoj strani preduzeli Hrvati. Mislim na akciju koja se odnosi na ponovno zauzimanje Maslenice, mosta koji povezuje Dalmaciju. Čim su

Hrvati krenuli u tu ofanzivu Srbi su se vratili, uzeli su svu opremu i odneli je iz skladišta.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Počeli ste da nam objašnjavate naoružanje koje je imala policija. Možete li sada da povežete ove događaje sa tim?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Čim se to desilo, bez obzira da li su imali plave uniforme ili nisu, imali su oružje koje prema Vensovom planu nije bilo dozvoljeno.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Želim da sada skrenem vašu pažnju na jedno konkretno područje, to je područje Bihaća u Bosni. Tokom obavljanja vaših dužnosti u "sektoru Sever", da li ste saznali za događaje do kojih je došlo u Bihaću u Bosni?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, prilično rano, jer vi ste shvatili na osnovu ranijih pitanja da smo mi morali da odlazimo u Bihać da bismo vodili pregovore i to je bila uobičajena situacija. Međutim, to je ubrzo postao izvor sukoba, a u tom džepu koji smo nazivali Bihaćki džep, to je postao prostor kojim je tekla reka izbeglica koji su bežali od sukoba.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam ukratko opišete kako se razvijala situacija u Bihaću? Šta se desilo, kad se desilo i u stvari, o čemu je reč?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Prvi osećaj da stvari, da se stvari ne razvijaju dobro u Bosni dobili smo već početkom aprila i u stvari bilo je reči o konvoju koji je imao veze sa odlaskom generala Nambijara u prvu posetu sektoru. On je stigao avionom u Bihać i onda je trebalo da konvoj ode po njega. Kad smo krenuli, iznenada smo naišli na blokade na putu, potpuno neočekivano, bile su raspoređene po celom tom prostoru. Pre tamo ničega nije bilo, sve je bilo normalno, čitava ta oblast. Te blokade na putu su bile postavljane kako je počeo da se intenzivira sukob između Muslimana i Srba u tom području.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam opišete kakva je bila situacija u Bihaću u maju 1992. godine?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U aprilu je bila vrlo mirna. Međutim, u maju je već bilo primetno, prva stvar oko koje smo morali da se pozabavimo je bila u vezi traženja pomoći, jer je bolnica u Bihaću bila jedna od najvećih bolnica u tom području. Ljudi su tražili pomoć, jer su smatrali da ne mogu da se snabdeju, da u bolnici dobiju sve ono šta im je potrebno. Počele su nes-

tašice i u humanitarnom snabdevanju. I mi smo, nama su to bile prve indikacije da je u tom području potrebna pomoć.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koja etnička grupa je bila najbrojnija u Bihaću?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U Bihaćkom džepu, ja sam već pomenuo da je to na ovoj demarkacionoj liniji gotovo pola međunarodne granice, na jednoj strani te granice su predominantno Muslimani, sve to do određenog dela gde počinje opština Dvor i nastavlja se na levo. I ceo taj džep, celo to područje je uglavnom naseljeno Muslimanima.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kada se JNA povukla iz tog područja, da li su uradili nešto u vezi sa aerodromom?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Šta su uradili?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Bilo je jasno, još negde približno 15. maja, mislim da je to otprilike bilo u to vreme, da je aerodrom dignut u vazduh.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ko ga je digao u vazduh?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: JNA.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je na još nekom od dominantno srpskih područja ili na područjima koja su bila pod srpskom kontrolom, da li ste saznali da je na tim područjima bilo nekih drugih aerodroma koje je JNA digla u vazduh kada se povlačila?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, ovo o čemu govorimo je bilo jedino područje o kojem nas je obavestio UNOM (UNOM, United Nations Military Observers), odnosno posmatrači Ujedinjenih nacija. Postojao je njihov punkt tamo.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dakle, UNOM su vojni posmatrači Ujedinjenih nacija?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, stacionirani u Bihaću.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada vas molim da pogledate dokazni predmet 378, tabulator 6. Da li je to izveštaj koji ste vi napravili u vezi sa situacijom u Bihaću?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da se druga strana stavi na grafoskop. Skrećem vašu pažnju na paragraf 2. Da li ste vi u vašem izveštaju naveli da se situacija toliko pogoršala da su i Međunarodni komitet crvenog krsta (ICRC, International Committee of the Red Cross) i UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) prestali da deluju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Mislite na paragraf 2? Izvinite.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, tako je.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li u paragrafu 4 vi pominjete neke senzacionalne i neproverene tvrdnje Srba o zločinima koje su počinili Muslimani i da vi smatrate da su te tvrdnje, ti navodi bili zapravo dogovorene akcije srpskih lidera, i u Hrvatskoj i u Bosni, da bi se izolovali lokalni Srbi? Da li ste to napisali u svom izveštaju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li vi takođe u ovom izveštaju kažete da su se Srbi povukli iz grada Bihaća, ostavljajući uglavnom Muslimane i da Srbi na brdima koja okružuju grad kontrolišu glavni put i strateške tačke i da je poslednjih dana, pre nego šta je napisan ovaj izveštaj, grad sa ovih tačaka i uzvišica granatiran?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Zamoliću vas da pročitate ono šta ste napisali u paragrafu 9 ovog izveštaja.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Paragraf 9, citiram: "Priče koje dolaze iz Bihaća i okolnih bosanskih opština, Velike Kladuše, Cazina, Bosanskog Novog i Bosanske Krupe oslikavaju mračnu sliku, sličnu onoj u Sarajevu i Mostaru. Širi se strah da se iza granice, u planinama i šumama možda dešavaju nezamisliva zverstva. Ova poruka je poslata u nadi da će se hitnost i ozbiljnost situacije preneti vlastima koje su kompetentne da počnu da se bave ovim problemom, pre nego što to bude prekasno za očajne narode u ovom području. Ovakva akcija bi mogla da počne sa operacijom pomoći za Bihać".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: To je dovoljno. Koji je datum ovog izveštaja?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ovaj izveštaj nosi datum 16, napisano je na francuskom, to bi trebalo da bude avgust. To je na prvoj strani.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Želim da skrenem vašu pažnju na drugu stranu ovog dokaza, tu gde piše memorandum, tu ima datum.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: A da, izvinjavam se, 16. juni.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koje godine?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: 1992. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete uzeti dokazni predmet, hvala. Ustvari, ja ću zamoliti da se ovaj tabulator 5, dokaznog predmeta 378 stavi na grafoskop. Gospodine Kiruđa, tokom vašeg mandata, da li ste saznali za određene aktivnosti u Bosni koje sada nazivamo etničkim čišćenjem?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Pre nego što vam postavim pitanje o konkretnim situacijama i događajima, zamoliću vas da nam uopšteno opišete šta ste saznali i pod kakvim okolnostima?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Obično smo ovaj posao koji sam opisao obavljali u okviru mandata Vensovog plana, i obavljajući svoje dužnosti, počeli su da nas iznenađuju određeni događaji. Takva iznenađenja su obično bila nešto šta se događalo u onom delu koji je bio pod srpskom kontrolom, gde su Srbi kontrolisali obe strane granice, znači u sektoru Sever. Opština, gradonačelnik, načelnik policije preko granice, preko te međunarodne granice na drugoj strani takođe bi se suočavali sa drugom srpskom opštinom, sa područjem, odnosno opštinom koja je bila pod kontrolom Srba. Dakle, srpski gradonačelnik, srpski načelnik policije, na to sam mislio, da su sve to Srbi kontrolisali. I to iznenađenje je počelo kada smo videli prve talase ljudi koji beže i zahtev Ujedinjenih nacija koji je praktično izgledao kao da žele da im pomognemo da se veliki broj ljudi iz svojih sela prebaci kroz sektor u udaljena mesta, kao što su Slovenija, Nemačka (Germany) ili Austrija (Austria). I to je, gledajući unazad, izgledalo veoma problematično, to je bilo nešto šta nas je tada jako brinulo, i sada kada se pogleda na to, to je nešto što je bilo jako zabrinjavajuće, da je ono šta je od nas zapravo traženo da uradimo bilo da pomognemo velikom broju ljudi da napuste svoje kuće.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine Kiruđa, ja ću vas zamoliti da pogledate dokument na ovom grafoskopu. Da li je to tabela koju ste vi napravili, uz pomoć vaših beleški, rezimirajući etničko čišćenje do kojeg je

došlo u Bosni, a za koje ste vi saznali? I ja ću vas zamoliti da se, pre svega, usmerite na gornji deo ove tabele.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, ja prepoznajem ovaj rezime koji počinje 26. maja od Dvora i završava se 22. jula, to je u gornjem delu ove tabele, kao što ste rekli. Prepoznajem to.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: To ćemo da ostavimo na grafoskopu tako da oni koji ne znaju ove komplikovane detalje mogu da se oslone na ovo, a vama želim da skrenem pažnju na 26. maj 1992. godine. Da li ste kao deo vaših redovnih dužnosti otišli u posetu hrvatskoj opštini Dvor?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li se desilo nešto neobično tokom te posete?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Van dnevnog reda koji je bio predviđen gradonačelnik Dvora je uložio zahtev koji je mene iznenadio.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kakav je to bio zahtev?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: On je zahtevao, odnosno prvo je počeo tako što je objavio da su on i njegov kolega u opštini Bosanski Novi preko granice postigli sporazum da 5.000 ljudi iz Bosanskog Novog, preko "sektora Sever", prebace u pravcu Austrije i Slovenije. Dakle, to je nešto šta je on objavio, a zahtev je bio pod broj 1, da mi u sektoru treba da obezbedimo jednu ekipu snimatelja koji bi snimali prebacivanje ovih ljudi preko područja pod srpskom kontrolom, da bi dokumentovali da su oni bezbedno prošli i da nisu zadržani u području pod srpskom kontrolom. Drugi zahtev je bio da se uz pomoć Međunarodnog komiteta crvenog krsta, odnosno da prisustvom predstavnika Međunarodnog komiteta crvenog krsta i naših predstavnika obezbedimo podršku i logistički konvoj i osiguramo da ti ljudi prođu bez ikakvih trauma dok se to bude dešavalo.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kako se zvao gradonačelnik Dvora?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gradonačelnik Dvora u to vreme se zvao Borojević.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li vam je on rekao da li ta grupa od 5.000 ljudi odlazi dobrovoljno ili su prisiljeni da odu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U stvari na moje iznenađenje, on je rekao da oni svi odlaze dobrovoljno.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kako ste vi odgovorili na taj zahtev?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Bilo je nešto ne prirodno i nesaglasno u celoj toj priči i ja sam mu to rekao. Pitao sam ga ko su ti ljudi, i on je rekao da su to sve Muslimani. Ja sam rekao: "Ali vi ste gradonačelnik Dvora, to je deo Ujedinjenih nacija, oni dolaze iz druge zemlje, vi shvatate da je Bosna pod drugom jurisdikcijom, vi tamo nemate ovlašćenja. Vi želite da oni odu, i vi kažete da oni idu dobrovoljno". To je informacija iz treće ruke i nije mi zvučala prirodno. "Ti ljudi napuštaju svoje domove, kako je moguće da ljudi dobrovoljno odlaze iz svojih domova?", i on je tu zastao, jer je shvatio da ja ne verujem u te informacije.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I šta se desilo posle toga?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Pošto smo se sastali nedaleko od njegove kancelarije, sledeće čega se sećam je da je on otrčao do svoje kancelarije, uzeo je telefon i rekao: "Ovo vam je gradonačelnik Bosanskog Novog, ako ne verujete, razgovarajte sa njim".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A kako se zvao gradonačelnik Bosanskog Novog u to vreme?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Kasnije sam saznao puno ime i prezime, u to vreme nisam, njegovo ime je bilo Radomir Pašić.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A šta je bio po nacionalnosti?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Srbin.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I da li ste vi razgovarali sa gradonačelnikom Bosanskog Novog telefonom?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, u tom trenutku nisam. Rekao sam mu da, rekao sam obojici gradonačelnika da neću to da uradim u tom trenutku.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Šta se onda desilo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Moram da pogledam svoje beleške, znam da se tu nešto nalazi.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U redu, molim vas da to učinite.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: O kom datumu je reč? Podsetite me.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: 26. maj 1992. godine.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, tog dana mi je rekao još nešto šta sam zapamtio. Kada sam ga pitao, kada sam mu rekao: "Vi nemate jurisdikciju, vi govorite iz Dvora o Bosanskom Novom. Kako to da vi u svemu tome učestvujete? I zašto?". I tada mi je on rekao nešto u smislu da je u Bosanskom Novom formirana nova vlast koja je deo "Srpske Republike Bosne i Hercegovine", citiram.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste vi ikada ranije čuli za taj izraz Srpska Republika Bosna i Hercegovina?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, ne, čak ni od generala Nikovića koji mi je govorio o novoj realnosti, ni on nije koristio taj izraz, tako da je to bilo prvi put da sam to čuo.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Šta se onda desilo? Izvinjavam se, pre nego što završimo sa tim sastankom, recite nam, nakon što ste otišli sa sastanka, da li ste imali mogućnost da razmislite o tome, da dođete do nekih zaključaka u vezi sa tim šta je od vas traženo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, ja sam i ranije to pomenuo. Jedan od razloga zašto ja nisam htio da razgovaram sa tim drugim gradonačelnikom je to da je ono šta je on tražio imalo ogromne posledice, a izgledalo je da njega to uopšte nije brinulo. On je tražio od Ujedinjenih nacija da učestvuju u pokretu hiljada ljudi koji su trebali da napuste svoje domove i odu negde. I pošto je to nosilo ogromne posledice, bilo je to teško shvatiti i čovek je tu morao da bude vrlo oprezan. Činilo se kao da neko pokušava nas da regrutuje da se pridružimo nečemu što mi nikada ne bismo uradili. Mi ne stvaramo izbeglice, mi pomažemo izbeglicama. I činilo se kao da neko pokušava nas da regrutuje, da nas angažuje da se stvore izbeglice.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Šta se onda desilo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Otišao sam iz Dvora i narednog dana, negde oko podne, bio sam u svojoj kancelariji u Topuskom i rečeno mi je da je došla jedna delegacija koja želi da me vidi. Pokazalo se da je to gradonačelnik Bosanskog Novog u pratnji članova njegovog Izvršnog odbora i načelnika policije.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Šta se onda dogodilo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Pozvao sam ih i ušli su u moju kancelariju i produžili su sa istom onom pričom koju sam već čuo prethodnog dana,

sa još više objašnjenja. Bilo je očigledno da je njemu rečeno da ja ne verujem u te tvrdnje da ti ljudi odlaze dobrovoljno, tako da je on počeo detaljno da mi objašnjava zašto ti ljudi odlaze dobrovoljno.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Šta je rekao?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja ću to rezimirati, jer se svodi na to da, po njegovim rečima, Muslimani ne žele da se bore, ali ne žele ni da izađu na područje Centralne Bosne, oni su želeli da odu iz celog tog područja. Moje dalje ispitivanje je dovelo do sledećeg detalja, da su Muslimani odbili da se zakunu na lojalnost novoj Srpskoj Republici Bosni i Hercegovini i da ne žele da se bore. Dakle, jedini razlog zašto oni odlaze je nešto šta su oni nazvali vojna slabost i činjenica da su manjina. I kada sam rekao da meni nije izgledalo kao da oni odlaze dobrovoljno, on je rekao, citiram: "Ja priznajem da se na njih vrši pritisak", od strane, kako je rekao, neredovnih, neregularnih srpskih vojnih trupa.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste vi u svom dnevniku zapisali tačno ono šta je on rekao?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Jesam.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ja bih vas zamolio da onda to pročitate.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: On je rekao, citiram: "Priznajem da su Muslimani pod pritiskom naoružanih srpskih neregularnih snaga".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Skrećem vašu pažnju na 6. juni 1992. godine. Da li ste dobili izveštaj o nečemu šta se u to vreme dešavalo na fudbalskom stadionu u Bosanskom Novom?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Rutinska praksa u našoj kancelariji je bila da dobijamo kratke izveštaje, ili kako ih u vojsci zovu "fleš izveštaji", na koje se odmah skreće moja pažnja. Taj dan sam dobio takav izveštaj od danskog kontingenta u Dvoru, i u njemu je pisalo da su primetili veliki broj ljudi.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Vaša Posmatračka misija su ljudi koji su mogli vrlo lako da se identifikuju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Kada raspoređujemo Posmatrače UN-a i ostalo osoblje, oni su vrlo jasno obeleženi tako da lako mogu da se identifikuju sa velike udaljenosti, imaju plavu zastavu. Ne možete da pogrešite

u vezi toga, ne možete da ih zamenite za nekog drugog, sve je urađeno tako da oni budu primećeni.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Odakle je taj danski kontigent vršio posmatranje?
SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Oni su bili u Dvoru, i ako odete tamo gde se nalazila ta četa, preko reke u pravcu Bosanskog Novog, možete dvogledom da vidite fudbalski stadion. I ti vojnici su gledali dvogledom.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dakle, ti vojnici su bili u Hrvatskoj i gledali su u preko reke u Bosnu, u Bosanski Novi dvogledom?
SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I šta su oni prijavili da su videli?
SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Prijavili su da su videli, oni su to nazvali grupa ljudi koji su bili okupljeni na fudbalskom stadionu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li su rekli koliko je otprilike bilo ljudi?
SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Nisam siguran da mogu da se setim tačnog broja, ali znam da je, kada je stigla ta kratka vest, bilo rečeno da su stotine, da ih ima na stotine okupljenih na fudbalskom stadionu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li su ti ljudi bili zatočeni na fudbalskom stadionu?
SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Oni su rekli da su bili tamo zatočeni i da su neki trpani u autobuse.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je u tom izveštaju bilo nešto čudno u vezi sa tim kako su se ljudi organizovali, samoorganizovali na fudbalskom stadionu?
SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, na naše iznenađenje, u izveštaju je pisalo da su ljudi koji su se nalazili na fudbalskom stadionu svojim telima formirali "SOS".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dakle, da su oni sami formirali slova "SOS"?
SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dakle, univerzalni znak poziva na pomoć?
SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, ako Pretresno veće ima nameru da danas završimo sa radom u 13.45, ovo je dobar trenutak da to učinimo.

SUDIJA MEJ: U redu, onda ćemo to da i učiniti. Gospodine Miloševiću, sada ćemo da prekinemo sa radom. Šta ste hteli da kažete?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da, razumeo sam to. Moje pitanje je praktično. Naime, posle gospodina Kiruđe, ja sam dobio novi spisak svedoka i sledeći svedok je doktor Vesna Bosanac. Pre par minuta smo od gospodina Najsa čuli da će on uključiti, da će ubaciti neke transkripte koji će skratiti vreme i ubrzati stvar. I sad ja želim da znam koliko vi nameravate da mi date vremena za unakrsno ispitivanje Vesne Bosanac i kakvi su vaši planovi, kakve su vam namere. Ja nemam apsolutno nikakvu ideju kako će on da skrati glavno ispitivanje i već sam vam rekao da je ovo samo način da se skrati i reducira moje vreme za ispitivanje, samo mu je to cilj. Zato mi, molim vas, recite koliko ću vremena imati?

SUDIJA MEJ: To neće skratiti vaše vreme za unakrsno ispitivanje. Činjenica da će svedočenje biti prezentovano i preko transkripta će biti uzeta u obzir, a vama će biti dozvoljeno, vi ćete svakako dobiti odgovarajuće vreme. Ne treba da brinete zbog toga. Sada završavamo zasedanje za danas, nastavak u ponedeljak u 9.00.